

Familjen, NewOpera CO

– början till en skiss

Familjen skall bli en nyopera där all text kommer att sjungas. Det är NewOpera CO:s femte operaverk för sångare som inte använder operateknik utan sjunger med en mer vanlig röst. *Familjen* kommer att bli ungefär tre timmar lång med fyra eller fem sångare på scenen och fyra musiker. Premiär blir hösten 2015 på scenen Atalante. Här är ett utdrag ur det förarbete till synopsis som pågår nu.

Innehåll och form

Familjen skall bli ett collage av berättelser och situationer som beskriver föräldrar och barn. Det kommer också att hållas förhör där föräldrar får stå till svars för sina handlingar. *Familjen* kommer att belysa barn, föräldrar och deras samspel med omvärlden ur olika perspektiv. Dels barnens och dels de vuxnas, dels ett mer idémässigt, som lyfter frågor om olika synsätt på barnuppfostran.

Familjen kommer att vara ett flöde av berättelser och situationer där det enskilda personporträttet inte är i fokus. De fem sångarna kommer att få spela många olika roller och växla mellan dem. De fyra musikerna kommer också att delta i spelet och sjunga mindre roller och i körer. Förhørsledaren är en kör. I denna kör kommer alla som just då inte har en roll att ingå.

Referensgrupp

I arbetet med *Familjen* finns en referensgrupp som arbetat under 2014. Där ingår föräldrar, barn och experter. Flera är från ensemblen. De har bidragit med berättelser om sin vardag, sina barn och sin egen barndom. De har också berättat om traumatiska händelser i livet som ändrat mycket. Dessa berättelser blir en viktig del av *Familjen*. För att samla material har vi också följt några familjer i hemmet, på dagis och i skolan under en period.

Berättarnivåer

Det kommer att finnas fyra berättarnivåer:

- Vardagliga dråpliga situationer som beskriver verkligheten, kaos, konflikter, trötthet, kärlek och mycket annat. Vardagligt språk. Är i nuet och spelas sceniskt.
- Familjeöden. Mer utförliga och dramatiska beskrivningar av några familjers liv och historia. Vardagligt språk med prosapoetiska inslag. Både scenisk aktion, men också berättelser i monologer eller dialoger.
- Förhöjda partier där vi lämnar realismen och där berättandet går över i gestaltning av känslor. Ett mer poetiskt och surrealistiskt språk. Arior. Solo eller ensemble.
- Förhör. Där de medverkande får stå till svars inför en jury. Där kan specifika frågeställningar lyftas och belysas i tillspetsad form. Är i nutid och i dialog.

Mer utförligt om innehållet

Vardagssituationerna

Vardags-scenerna vill visa vad olika handlingar eller attityder i relationer med barn innebär, hur konflikter uppstår och hur vi för vidare vissa fenomen från generation till generation.

- 1) Allmänna vardagsbestyr med kaos och absurditeter, men också kärlek och glädje. Konflikten mellan principer och behovet av egen tid. Barnens behov mot de egna. Och den praktiska logistiken kring allt som skall synka.
- 2) Situationer som belyser mer strukturella maktspel.
 - Onödig gränssättning. Att man av princip genomför något istället för att förhandla och ta in barnet. Ofta gäller sådana strider saker som inte är så viktiga.
 - Fåniga förbud och regler. För att det skall verka "normalt" eller på annat vis stämma med vissa föreställningar. "Sitt inte så. Håll kniven ordentligt."
 - Hot. Om du inte gör som jag säger så kommer du inte att få... så kommer polisen och... så åker vi inte till farmor...
 - Mat-tvång. Matsituationen är kantad av konflikter och där finns allt från vardagskampen för att få ner maten till rena sadistiska maktspel.
 - Skola-dagis-förälder. Här uppstår ofta konflikter och maktspel om vem som egentligen kan barnet bäst, och kring hur man skall lösa olika situationer.
 - Principer och regler. Om vad för slags mat man äter, när man får äta godis, hur mycket tv-tittande, dataspel man har lov till. Alltså alla de områden där vi sätter upp ideal och gränser som sedan skall genomföras också i praktiken. Ofta blir det konflikter, konflikter som kan vara både relevanta och onödiga.
- 3) Situationer som belyser hur vi behandlar varandra och kommunicerar. Alltså attityder och bemötande. Lyssnande eller överkörande på olika vis. Närvaro, frånvaro i kommunikation. Ibland finns en påfallande okunskap om hur barnet uppfattar olika fenomen. Det kan ju skilja sig mycket från hur den vuxne uppfattar något.

Öden och draman

De berättelser vi samlat in är både skakande och gripande. Det handlar om skilsmässor, otrohet, sjukdom, död, handikapp, mobbing, graviditetspsykos, sömnlösa perioder, misshandel, droger, övergrepp, och olika varianter på föräldrar som är så fast i sin egen problematik att de till och med försöker få barnen att tillfredsställa deras egna behov.

En del av dessa kommer att vara med i en bearbetad form.

Känslor, arior

Ett syfte med *Familjen* är att visa att man sällan är ensam i sin upplevelse av att saker är svåra. Det kan han handla om oro för hur man klarar barnen och föräldrarollen, skuld-känslor, om olyckor eller sjukdom, om stress, depression, förbjudna tankar eller om en längtan efter något helt annat. Många tror de är ensamma i detta, men andra föräldrar har också liknande tankar och upplevelser. Vi vill berätta sådana historier för att visa på detta och för att visa att det är möjligt

att ta sig igenom det mesta och gå vidare utan att drunkna i skuld eller sorg. Ariorna kommer att ha ett förhöjt språk som gestaltar känslor, reaktioner och behov utifrån de situationer och historier vi berättar.

Föräldrarollen

Rollen som förälder och rädslan för att göra fel eller vara en dålig förälder är central. Här finns alla skuldkänslor, all oro, alla frågor. Känslan av misslyckande när det inte går bra i skolan eller det ständigt är bråkigt hemma och man inte når varandra. Eller frustration över en skola som inte fungerar.

Jobbet

Samtidigt skall man klara en allt tuffare jobbmärnad och sjösätta sin karriär. Det innebär ständiga kompromisser med tid och ett evigt pusslande med praktikaliteter. Det blir lätt till ett gnagande dåligt samvete och en begynnande stress och utbrändhet.

De egna behoven

Längtan efter egen tid. Hur jobbet ibland är som en semester. Tröttheten. Depressioner och andra egna tillstånd. Om att vara trött på barnen och önska dem bort temporärt.

Relationen

Längtan efter tid för närhet. Vart tog den sexuella relationen vägen. Längtan efter något annat som är romantiskt och befriande. Otrohet.

Trauman

Det kommer att finnas dramatiska händelser i berättelserna. Skilsmässa, sjukdom, olyckor, självmord, misshandel och annat. En del av detta kommer att berättas i arior.

Förhöret

Alla kommer att ställas till svars inför *Det rättfärdigas kör*. Denna kör vågar ställa de jobbiga frågorna och kan trigga dåligt samvete, lyfta tillkortakommanden och visa på idémässiga aspekter. Men den kan också lindra och trösta.

Förhørsledaren ställer frågor. men kommer också med kommentarer och tillrättavisanden. Det skall vara lite som en utfrågning inför ett amerikanskt kongressutskott där frågor blandas med påståenden, gliringar och moralisk indignation.

Idé: Förhørsledaren kan tvinga oss att ta om en scen. Den tilltalade får då i uppgift att spela scenen igen, men nu med en annan strategi för sitt handlande.

Det skulle också kunna vara så att förhørsledaren i själva verket är barnen, och därmed samma sak som barnets kör. Det får visa sig.

Idémässiga trådar

Vi skall ta upp principiella frågeställningar kring barn och barnuppfostran. De kan spetsas till och överdrivas lite för att få en dramatiskt tyngd.

- Gränssättning och synen på hur man kan hantera gränser och regler.
- Hur ser vi på kommunikation? Varför är den viktig? Vilka kvaliteter bör den ha?
- Krav kontra frihet. Att anpassa sig eller att få växa som individ. Att följa förutbestämda regler kontra att vara inne i en ständig förhandling.

- Vad vill vi lära barn? Vad är kunskap? Vad är livskvalitet?
- Finns det en motsättning mellan att uppmuntra barn till att vara starka och ta för sig, och att hjälpa dem att utveckla en stor empatisk förmåga?
- Hur mycket skall och kan man ha principer som går utöver samhällets ”normalitet”? Det kan gälla vad man äter för mat, hur man hanterar genus, alltså behandlar pojkar, flickor, eller hur man ser på och reglerar konsumtion av både saker och upplevelser.
- Synen på avvikelse. Diagnos, stöd, medicinering.

Mer konkreta fenomen

- Hur rädslor av olika slag påverkar oss i vår föräldraroll.
- Att göra rätt rätt som förälder. Vad är det?
- Hur man möter barnets behov att bli sedd för den man är.
- Hur viktigt behovet är av verklig närvaro i mötet med föräldern.
- Rätten att få visa känslor. För barnet.
- Föräldrarnas känslor. Får man bli arg, brusa upp, putta till? Eller skall man alltid vara förnuftig och hålla tillbaks? Hur mycket får föräldrarnas behov finnas med?

Mer om Form

Familjen består av en kedja av scener med musik emellan. De kommer att bli som fraser med andning emellan. När en ny inandning börjar kan vad som helst hända, ofta något helt nytt. En person reser sig, tar in sin nya roll och börjar berätta. De flesta scenerna kommer att byggas av både situationer, berättande, arior och förhör.

- Agerade situationer. Här är man i nuet, och kan visa saker som inte behöver berättas i ord. Det handlar framförallt om vardagssituationer, men kan också vara episoder ur berättelser, eller ingå en gestaltning i en aria.
- Berättelser. Här minns man och berättar saker som hänt. Det kan ske i monolog, i dialog eller i en kör.
- Arior. Här stannar tiden upp. Man sjunger och gestaltar en känsla. Det är ofta monolog, men kan vara dialog eller ensemble, kör.
- Förhör. Förhören sker i nutid och är en dialog mellan förhørsledare och tilltalad. Förhørsledaren är oftast en kör, ibland en sångare.
- Barnens kör. Då och då avbryts berättandet av barnens röst som bryter in med korta kärnfulla uttalanden ur barnets synvinkel. Tiden stannar, man zoomar in och lyfter en känsla eller sanning.

Idé: Det skulle också kunna vara så att förhørsledaren i själva verket är barnen, och därmed samma sak som barnets kör. Det får visa sig.

Mer om perspektiv

Familjen kommer att belysa barn, föräldrar och deras samspel med omvärlden ur olika perspektiv.

- Ett idémässigt. Det lyfter frågor om olika synsätt på barnuppfostran och moraliska frågor om vad vi anser vara rätt eller fel i umgänget mellan barn och vuxna.
- Barnens. Där får vi förstå hur olika situationer blir för barnet.
- Föräldrarnas. Vi får möta de upplevelser och tankar som föräldrarna har.
- Samhällets. Skolan, dagis, jobbet, myndigheter och de personer som arbetar där.
- Andra vuxna. Andra föräldrar, vänner, grannar.

Det finns mycket att lyfta kring hur andra ser på oss, vad vi tror att vi måste göra för att duga för dem och framstå som lyckade föräldrar. Vad vi tror de förväntar sig av oss.

Några avslutande tankar kring tematiken

- Det är tänkvärt att vi förmodligen skapar regelsystem, principer och kontroll av olika slag för att överhuvud taget ha något att hålla oss till
- Det finns mycket att lyfta kring hur andra ser på oss, vad vi tror att vi måste göra för att duga för dem och framstå som lyckade föräldrar. Vad vi tror de förväntar sig av oss.
- Skall vi ha vuxen-bestämda regler-krav-förbud-gränser. Eller en mer jämlik relation med barnet där man löser konflikter i en interaktion som bottnar i trygghet och ömsesidig förståelse?
- Tänk att vi tror att barn medvetet saboterar. När de kanske helt enkelt inte förstår, eller av andra helt rimliga orsaker reagerar på sin omgivning och visar sina känslor. Barnets reaktion är ofta inte så konstig, utan snarare klok och sund. Både barn och den vuxna reagerar ofta logiskt utifrån sin egen verklighet.
- Om den vuxnes egna sår som leder tillbaks till den infantila misären, till den enorma smärta man utsattes för som barn, psykiskt eller fysiskt. Då blir den vuxne själv barn på nytt och vill bli omhändertagen av sina föräldrar som inte finns. Då vill en istället omedvetet att de egna barnen skall ta den rollen, vilket leder till total behovskollision.

Tidsplan och genomförande

Under hösten skall librettot skrivas. Arbetet är påbörjat. Det kommer att följas av en referensgrupp och av dramaturg, regissör och några ur ensemblen. I den processen kommer redigering och strykningar att ske fram till att det finns en fungerande text som går att läsa rakt igenom utan att den känns lång eller upprepig. Vi gör också en genusgenomlysning av texten och eftersom den i slutändan skall sjungas gör vi också speciella läsningar med fokus på rytmisering och sångbarhet.

Under vintern och våren skriver Niklas Rydén musiken och arrangerar den. Efterhand som den blir färdig provas den också av ensemblen. I samband med att librettot tonsätts sker också ytterligare anpassning och nedstrykning av texten.

Instuderingen av musiken fortsätter lågintensivt under sommaren och tar ny fart på hösten 2015. Sedan planerar vi sex intensiva veckor under hösten 2015 för att göra en iscensättning och ha premiär i början av november.

Vi avser att spela föreställningen också i andra städer än Göteborg. Vi kommer att samarbeta med olika forum som arbetar inom föreställningens tematik, psykologer, pedagoger och andra. Vi kommer att ordna seminarier och samtal i samband med vissa föreställningar. Föreställningen kommer att dokumenteras och filmas, och en redovisning och utvärdering kommer att presenteras under 2016.

Niklas Rydén 2 oktober 2014

Bilaga 1

Alla som berättat

- Mina egna av mitt föräldraskap, men också av min egen barndom.
 - Sofia, Josefs ångestnätter, ingen sömn, Sindres asberger, hennes egen barndom.
 - Lollo. Med tarmvred, sömnlöshet och kamp för att få hjälp.
 - Susanna Martelin med den totala depressionen efter förlossning.
 - My med hela galna barndomen, och nu känslan av att vara värdelös mamma.
 - Alice, om att inte kunna knyta an...
 - David, med Desmond och relationen till Hanna, och nya små barn...
 - Göran, med Linda och psykosen, och sedan Andreas...
 - Jannine med mamman som dricker, och hela familjeberättelsen...
 - Karins berättelser om sin barndom...
 - Monique har skickat mig text. Måste titta på den...
 - Anna Bergström om manodepressiv pappa...
 - Maria Stålhammar om galen barndom...
 - Malin, om pappan, missbruk, och systemen som nu tar avstånd...